

Pavel Stefanov

Između raja i pakla: mitarstva (put duša poslije smrti) u slavenskoj književnosti i umjetnosti

Biblija je vrlo suzdržana po pitanju *post mortem* sudbine ljudi koji nisu sveci ili veliki grešnici. Kako bi se popunila ova praznina, Zapad uvodi motiv Čistilišta, dok se na Istoku rodila ideja mitarstava, tj. postaja kojima prolaze duše nakon smrti. One reflektiraju različite smrtne grijeha te stavljaju u prvi plan anđele i vragove, koji se svađaju oko dobrih i loših djela koje je osoba počinila na Zemlji. Vječna sudbina pojedinca ovisi o vaganju njegovih djela. U ovom sam radu slijedio izvorište mita o mitarstvima, od egipatske *Knjige mrtvih* i Origenova učenja o gnosticizmu, od ranih crkvenih otaca do maloazijskog pavlinizma. Osnovni put kojim je mit ušao u mentalitet istočnoga kršćanskog učenja jest život i djelovanje upitnoga sveca Bazilija Velikog te viđenjima njegove sljedbenice Teodore. Prikazi mitarstava su u narodnim legendama, modernoj fikciji te umjetnosti (Balkana i Rusije) promatrani na osnovi mnogih primjera. Mogu biti interpretirani kao dualistički ritual prelaska i promjene, namijenjeni raspravi o teodiceji (opravdanju Boga) i agoniji smrti.

Prijevod s engleskoga: Sandra Maljavac